

NAČRT UPRAVLJANJA TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA IN KULTURA DEDIŠČINSKIH PRAKS

TATIANA BAJUK SENČAR

Pričujoča razprava se osredinja na raznovrstne prakse dediščinjenja, s katerimi različnimi družbeni akterji sooblikujejo kulturo dediščine v Triglavskem narodnem parku v času priprave in sprejemanje Načrta upravljanja, pri katerem sodelujejo tudi prebivalci parka. Da bi analizirali pomen nove oblike upravljanja pri delovanju parka posebej poudarjam spremembe v polju tvornosti akterjev, ki so sodelovali pri pripravi in sprejemanju načrta. Ključne besede: Triglavski narodni park, dediščinjenje, upravljaljski načrt, etnografija zavarovanih območij, antropologija dediščine.

The following discussion focuses on the diverse heritagization practices that social actors employ in producing the culture of heritage in Triglav National Park during the drawing up of Triglav National Park's Management plan, a process which by law must include the park's inhabitants. In order to analyze the significance of this new form park management, I explore the changes in the field of agency of those park actors who participated in the management plan preparations. Key words: Triglav National Park, heritagization, management plan, ethnography of protected areas, anthropology of heritage.

Pričujoča razprava se osredinja na raznovrstne prakse dediščinjenja (Hewison 1987; Walsh 1992), s katerimi različni družbeni akterji sooblikujejo politiko dediščine v Triglavskem narodnem parku (v nadaljevanju TNP) in ki so še posebej izrazite med uvajanjem novega *Zakona o Triglavskem narodnem parku* (Zakon 2010). Po *Zakonu o Triglavskem narodnem parku*, ki je bil sprejet leta 2010, je potrebno sprejeti načrt upravljanja. Pri njegovem oblikovanju pa imajo zelo pomembno vlogo tudi prebivalci parka. TNP obsega ozemlje devetih občin in ima približno 2500 prebivalcev. Glede na dosedanje prakse je sprejemanje upravljaljskega načrta skupaj s prebivalci parka pomemben premik pri upravljanju in delovanju parka ter pri sodelovanju med Javnim zavodom Triglavski narodni park (JZ TNP), državnim organom, pristojnim za upravljanje parka, in drugimi akterji v parku, predvsem njegovimi prebivalci.

V prispevku analizo družbene konstrukcije načrta upravljanja postavljam v kontekst dosedanjega poteka dediščinjenja parka. Nadaljujem z analizo družbenih procesov oblikovanja načrta, kakor ga vidijo sodelujoči akterji, in analizo glavnih diskurzov in praks, ki so oblikovali interakcije med različnimi akterji. Da bi prikazala načine razvoja dediščinskih praks v sklopu sprejemanja načrta upravljanja TNP, posebej poudarjam spremembe v polju tvornosti akterjev, ki so sodelovali pri sprejemanju upravljaljskega načrta.

ZGODOVINA DEDIŠČINJENJA TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Zgodovina procesa dediščinjenja Triglavskega narodnega parka se prekriva s prvimi poskusi varovanja narave v Sloveniji – poskusi, ki segajo več kot stoletje nazaj in se nadaljujejo do danes. Od zamisli za ustanovitev parka v Dolini Triglavskih jezer, v osrčju današnjega TNP, do njene uresničitve leta 1924 je minilo več let. Prvi je ustanovitev parka v tem delu Julijskih Alp leta 1908 predlagal vsestranski naravoslovec Albin Belar,¹ vendar se njegova pobuda ni uresničila. Nekaj let pozneje, leta 1920, je skupina naravoslovcev, združenih v Odseku za varstvo prirode in prirodnih spomenikov pri Muzejskem društvu v Ljubljani, ta predlog vključila v prvi memorandum oz. spomenico za varstvo narave v Sloveniji. Spomenica iz leta 1920 je prvi naravovarstveni dokument, v katerem so se podpisniki zavezali za ustanovitev naravnih parkov na različnih lokacijah po Sloveniji. Dolino Triglavskih jezer so opisali z naslednjimi besedami:

To ozemlje je velepomembno v geotektonskem, geološkem, paleontološkem, zoološkem in botaničnem oziru. Alpska fauna in flora sta razvili tu celo množico posebnih vrst in variant, ki drugod niso zastopane. (Spomenica 1920)²

Vendar dolina ni bila nepopisan list. Dediščinjenje doline je zahtevalo precejšnja prizadevanja tako na ravni zakonodaje kot tudi posege v pokrajino. V tistem času je imela dolina, ki je danes na uradnih fotografijah TNP močno estetizirana, precej drugačen videz. Že takrat so jo pogosto obiskovali planinci in veriga planinskih koč se je raztezala čez celotne Julijske Alpe. Vendar pa člani Odseka za varstvo prirode niti planincev niti obiskovalcev doline niso dojemali kot grožnjo pokrajini in njenim naravnim vrednotam; hkrati pa so nasprotovali predvsem nekaterim kmetijskim praksam lokalnih prebivalcev, ki imajo danes v parku status dediščine – na primer planšarstvu (prim. prispevek Ledinek Lozej v tej publikaciji). Planšarstvo je bilo v parku že stoletje ustaljena praksa; bohinjske vasi v dolinah so imele zakonito pravico pasti svoje črede na določenih planinah, tudi v Dolini Triglavskih jezer. Vaščani so obdržali pašno pravico ne glede na lastnika planine, kar je v praksi pomenilo, da so prebivalci iz doline brez večjih težav iz leta v leto pasli svoje črede v planinah.

Glede na to, da je veljavna zakonodaja štela pašne pravice vaščanov, je bilo v tistem času nemogoče ustanoviti park, v katerem paša ne bi bila mogoča; to je bil eden od poglavitnih razlogov, da prvi predlog parka ni bil sprejet. Po prvi svetovni vojni so predlagatelji parka »problem« pašne rešili s sklenitvijo zakupne pogodbe med lastnikom, Kranjskim verskim zakladom, oz. upravljavcem ozemlja v Dolini Triglavskih jezer, Direkcijo gozdov v Ljubljani ter obema pobudnikoma za ustanovitev parka, Muzejskim društvom za Slovenijo in Slovenskim planinskim društvom. Na podlagi te pogodbe je v letu 1924 nastal Alpski varstveni park (več o tem Peterlin 1974).

¹ Številne publikacije opisujejo vlogo Albina Belarja pri nastajanju Triglavskega narodnega parka; še najpodrobneje sta njegova prizadevanja opisala Jože A. Mihelič in Renato Vidrih (2006).

² Za podrobno analizo besedila in pomena Spomenice gl. Peterlin (1974, 1995).

Zakupna pogodba je omogočilo zakonito in začasno prekinitev pašnih pravic (Zakupna pogodba 1984). Poleg tega je bilo v pogodbi natančno opredeljeno razmerje med upravljavcem ozemlja in obema pobudnikoma za ustanovitev parka, kar bi lahko označili kot prenos nekaterih pravic z lastnika oz. upravljavca na druga dva akterja. Muzejsko društvo je bilo po pogodbi odgovorno za upravljanje in varovanje ozemlja v parku. Slovensko planinsko društvo je v parku obdržalo svoje planinske kočje, vendar pa je moralo svoje obiskovalce obveščati in osveščati o zaščitenih rastlinah in živalih. To je v praksi pomenilo, da je bilo Slovensko planinsko društvo delno odgovorno za upravljanje parka in obveščanje obiskovalcev o pravilih, po katerih je park deloval.

Zakupno pogodbo lahko obravnavamo kot družbeni dokument, ki je v procesu dediščinjenja doline – ustvarjanjem narave kot vrednote – prestrukturiral oz. prekinil obstoječa razmerja s pokrajino in ustvaril nova. Ti procesi so v pokrajino uvedli novega družbenega akterja, Muzejsko društvo, ki je postalo odgovorno za varovanje naravnih vrednot parka. Poleg tega je dediščinjenje doline redefiniralo vlogo nekaterih akterjev – lastnika oz. upravljavca – ter spremenilo vlogo Slovenskega planinskega društva in njegov dostop do parka. Nove razmere so najbolj občutili domačini, vaščani, ki so z zakupno pogodbo začasno (pozneje pa tudi dokončno) zgubili pravico do paše v Dolini Triglavskih jezer: s tem so bili izključeni iz parka, kar je vplivalo in oblikovalo tudi njihov odnos do omenjenega ozemlja.

Te spremembe so bile sočasne uvedbi normativne vizije naravne pokrajine kot ogrožene in tudi dragocene za številne družbene akterje, ki so razvili občutek odgovornosti do te pokrajine. Prilastili so si jo, da bi jo zavarovali za prihodnje rodove. Pogodbo lahko razumemo tudi kot mehanizem, prek katerega se varstvena vizija predstavlja in posreduje kot vrnitev ali uresničitev bolj »naravnega« stanja stvari, ki je nato vrisano na pokrajino.³ Vendar pa glede na pisne vire prevlada omenjene nove vizije ni bila preprosta ali samoumevna. Prebivalci dolin namreč niso mirno sprejeli izgube pašnih pravic. Viktor Petkovšek (1974) je v predstavitvi dela svojega profesorja Frana Jesenka, poznanega botanika in gorečega zagovornika parka,⁴ ki je v park vodil skupine študentov, navedel tudi, da so prebivalci kljub zakupni pogodbi v parku še vedno pasli svoje črede. Svoja dejanja so opravičevali s sklicevanjem na planinski zakon, ki naj bi določal, da je planinski svet le za pašo. Petkovšek je svoje naloge med obiski v parku opisal z naslednjimi besedami: »Vedno smo morali opravljati službo gorske straže, s posvečenih tal v narodnem parku izganjati živino in opozarjati nedisciplinirane turiste na določila o varstvu narave« (Petkovšek 1974: 393). Upošteva, da so si lokalni družbeni akterji prizadevali obdržati in mapirati svoj, drugačen odnos do Doline Triglavskih jezer, uresničevanje vizije parka v bohinjski pokrajini vsaj na začetku še zdaleč ni bilo enostaven proces.

³ Številni raziskovalci, npr. Germundsson (2005), Krauss (2005), Peil (2005) in Setten (2005), so identificirali različne mehanizme za uresničitev tovrstnih družbenih procesov, kot so naturalizacija, estetizacija ipd.

⁴ »Profesor Jesenko je s skupino svojih študentov ob sodelovanju zastopnikov Slovenskega planinskega društva in gozdne uprave označil meje bodočega narodnega parka med Komarčo in Hribaricami na vzhodni in zahodni strani« (Petkovšek 1974: 391).

Od leta 1924 zgodovina parka odseva pretrese druge svetovne vojne in novih družbenopolitičnih sistemov; značilno pa je tudi, da jo je spremljal počasen razvoj varstva narave v Sloveniji. Kljub temu se je TNP postopno povečeval: v letu 1961 je površina ozemlja s 1600 narasla na 2000 hektarjev. Naslednji pomembni mejnik je sprejem *Zakona o Triglavskem narodnem parku* leta 1981, s katerim se je ozemlje parka povečalo na 84.000 hektarjev, saj so bile v park vključene številne doline in naselja. Z omenjenim zakonom se je preoblikovala naseljena pokrajina, ki je bila do takrat zunaj meje izvirnega parka. Vključitev teh dolin in določenih vasi v park je bila mogoča le s privoljenjem lokalnih prebivalcev, s katerimi so se zastopniki države srečevali na ravni krajevnih skupnosti in obravnavali možnosti priključitve parku. Z zakonom je bil leta 1981 ustanovljen tudi Javni zavod Triglavski narodni park (JZ TNP), katerega predhodnik je bil takratni Zavod za gojitev divjadi »Triglav« Bled. Novi zavod je bil državna ustanova z nalogo upravljanja parka in ozemlja v parku. Skupaj z državnimi ustanovami, ki so bile odgovorne za zavarovana območja nasploh, je imel določene pristojnosti tudi za zasebno lastnino v parku.

V zgodovinskem pregledu zakonodaje, ki določa upravljanje TNP in druga zavarovana območja, lahko opazamo spremembe v odnosu do lokalnih prebivalcev, predvsem v tem, do katere mere so upoštevani pri uvajanju sprememb v parku. V prvotnih pobudah je ustanovitev parka temeljila na izločitvi pašništva in s tem tudi dela domačinov z določenega območja. V letu 1981, ko se je v park vključilo tudi precej naselij v dolinah, je bil pogoj za širitev soglasje domačinov; nasprotniki niso bili prisiljeni, da se vključijo v park. Leta 2010 pa je bila pomembnejša vloga lokalnih prebivalcev pri upravljanju parka uzakonjenja v novem *Zakonu o Triglavskem narodnem parku*.

Kako se te spremembe izražajo v vsakdanjih praksah lokalnih prebivalcev? Proces sprejemanja upravljaljskega načrta in druge priložnosti, ob katerih so domačini razpravljali – in to še vedno počnejo – o zanje pomembnih zadevah, so glavni dejavniki za oris njihovega polja in obsega tvornosti, v katerem delujejo in ga lahko uporabijo. To polje tvornosti se oblikuje v praksi deležnikov, ki si na različne načine prizadevajo uresničiti svoje interese, vzajemno delujejo, se vzajemno omogočajo in omejujejo. Na ta način skupaj sooblikujejo politiko dediščine v parku.

UPRAVLJAVSKI NAČRT, POLJE TVORNOSTI IN RABA PRAVNEGA DISKURZA

Upravljaljski načrti za zavarovana območja, posebej pa za Triglavski narodni park, imajo precej kratko zgodovino. Martin Šolar, direktor JZ TNP, ki je vodil vključevanje lokalnega prebivalstva v proces pisanja in sprejemanja upravljaljskega načrta, je zgodovino upravljaljskega načrta za zavarovana območja na kratko orisal 11. decembra 2012 popoldne v Stari Fužini, kjer je bila zadnja javna obravnava dopolnjenega osnutka *Načrta upravljanja Triglavskega narodnega parka* (Načrt upravljanja TNP 2012). V nagovoru občinstva je pou-

daril, da zgodovina upravljaljskih načrtov za zavarovana območja sega samo do leta 1999, ko je Zakon o ohranjanju narave (1999) določil, da morajo imeti vsa zavarovana območja načrt upravljanja (59.–61. člen). To je bila podlaga, da je JZ TNP začel pripravljati upravljaljski načrt in ok. leta 2005 je zavod stopil v stik s krajevnimi skupnosti v parku. Vendar pa so takrat ugotovili, da bi bilo primerneje najprej posodobiti zakon o Triglavskem narodnem parku in šele nato nadaljevati s pripravo načrta upravljanja. Dolgo pričakovani novi zakon o Triglavskem narodnem parku je bil po več letih usklajevanja sprejet leta 2010. Vsebuje več členov o upravljaljskem načrtu, ki določajo njegov namen, vsebino ter postopek njegovega pripravljanja in sprejemanja, pri katerem je izrecno določeno, da so v proces vključeni lokalni prebivalci (Zakon 2012, 49.–54. člen). JZ TNP si v sklopu teh zakonov predstavlja svoje polje tvornosti, ki ga direktor – skupaj s številnimi drugi državnimi uradniki, ki se prav tako ukvarjajo z upravljanjem parka – opredeljuje v pravnem diskurzu pristojnosti, pravic in omejitev. Rabo tega diskurza lahko opazimo v govoru direktorja na zadnji javni obravnavi upravljaljskega načrta o zgodovini priprave upravljaljskega načrta TNP:

Mi smo se sistemsko pripravili že pred nekaj leti, imeli tudi srečanje z vami, delavnice, ampak prišli smo do neke točke, kjer smo ugotovili, da pravzaprav brez novega zakona ne gre naprej. Takrat je bila neke vrste jasna odločitev politike, stroke, tudi vas, da najprej potrebujemo nov zakon in šele potem načrt upravljanja. O tem smo se pogovarjali leta 2006, 2007 in dejansko so te aktivnosti za načrt upravljanja zamrle, tudi ni bilo dovolj zakonskih podlag. 2010 je bil sprejet novi zakon, ki je pa zelo natančno povedal, kaj je vsebina načrta upravljanja in tudi kakšen je postopek sprejemanja.

Iz direktorjevih besedah je razvidno, da je po mnenju JZ TNP obstoj (ali neobstoj) zakonodajnega okvira oblikoval nastajanje upravljaljskega načrta, ki ni moglo napredovati brez tistega, kar je Šolar opredelil kot »zakonsko podlago«. Na prvi pogled se nam odlomek zdi zelo preprost, enoznačen, zgolj opis določenih dogodkov. Če pa upoštevamo, da so bili načrti upravljanja zavarovanih območij uzakonjeni že z Zakonom o ohranjanju narave leta 1999 – kar pomeni, da je ob začetku nastajanja načrta upravljanja TNP zakonska podlaga že obstajala – ugotovimo, da se direktorjeva izjava pravzaprav nanaša na drugo zadevo, ki je v središču razprav med državnimi organi s pristojnostjo nad parkom in prebivalci parka. Gre za usklajenost med upravljaljskim načrtom in zakonodajo, na kateri sloni. Ko so v letih 2005 in 2006 prvič skušali pripraviti upravljaljski načrt TNP, je postalo jasno, da rešitve za večino problemov, ciljev, skrbi in izzivov, ki so jih našteli akterji, niso bile skladne s tedanjo zakonodajo. Načrt upravljanja je namreč lahko urejal le zadeve, ki jih je določal tedaj veljavni zakon, in tako vanj ni bilo mogoče vključiti elementov, ki so bili v tedanjem kontekstu opredeljeni kot nelegalni. Po Šolarjevih besedah so se takrat vsi deležniki strinjali, da bi bilo treba najprej sprejeti nov zakon, čeprav so imeli za to različne razloge in niso dosegli soglasja, kaj vse naj bi novi zakon vseboval. Kljub temu naj bi nova zakonodaja zagotovila ustrezno zakonsko podlago za upravljaljski načrt, s čimer bi tudi natančno določili širino in meje pristojnosti JZ TNP v procesu njegovega sprejemanja in pripravljanja.

Da bi to zakonsko podlago še podrobneje opredelili, je tedanje Ministrstvo za okolje in prostor 30. septembra 2011 izdalo Navodilo o delovanju foruma zainteresirane javnosti Triglavskega narodnega parka (2011). Z njim so določili čas in način sklicevanja foruma zainteresirane javnosti, merila za vodjo foruma, sestavo predsedstva foruma in kako naj bi to sodelovalo s pristojnim ministrstvom in z JZ TNP, kako naj forum poteka, kako naj se določi njegovo vsebino, kakšen naj bi bil postopek glasovanja itn. Uvajanje novega načina sodelovanja s prebivalci parka, ki ga lahko interpretiramo kot demokratizacijo upravljanja parka, je dejansko potekalo v strogih, zakonsko opredeljenih okvirih, pri čemer ima vsaka interesna skupina dodeljeno – oziroma omejeno – vlogo v skladu z veljavno mrežo zakonskih aktov.

Diskurz o zakonski podlagi je bil eden izmed glavnih mehanizmov za določanje polja tvornosti deležnikov, s katerim so se določale njihove pristojnosti in meje delovanja. JZ TNP pa je bil tisti državni organ, ki je prevzel vlogo interpretacije zakonske podlage. Ustreznost izjav, pripomb ali predlogov s strani javnosti naj bi predstavniki JZ TNP ovrednotili tako, da so ocenili, ali bi jih lahko obravnavali kot »legalne«, torej skladne z zakonodajo. JZ TNP si je tudi skušal pojasniti lastne pristojnosti v zvezi z reševanjem nekaterih vprašanj in njihovim mestu v načrtu upravljanja po ključu zakonske podlage. Vprašanje, ki ga je na primer lokalni prebivalec postavil na eni izmed javnih predstavitev, se je navezovalo na sistem con v parku in obdavčenje gozdov. Številni prebivalci parka so lastniki gozdov v osrčju parka in so zaradi tega postavljeni v prvo, najstrožje območje varovanje, kjer je prepovedano gospodariti z gozdom. Kljub tej prepovedi pa so z davčnega vidika ti gozdovi obravnavani kot gozdovi prve kategorije, njihovi lastniki pa so obdavčeni, kakor da bi zaradi lastništva imeli finančno korist. Ta imaginarna finančna korist se upošteva kot konkretni prihodek – na primer pri prijavi za štipendije ali pri ocenjevanju primernosti za socialne transferje.

Čeprav so predstavniki JZ TNP priznali, da je za tovrstne zagate treba poiskati rešitev, so sočasno razlagali, da je ta problem v domeni finančnega ministrstva in da o njem ne morejo odločati. Tisti, ki so postavili vprašanje, bi lahko odgovor ovrednotili kot negativen, saj glede na namen in strukturo pogovorov ni bila podana ustrezna rešitev. Hkrati pa opazimo še razhajanje v dialogu med JZ TNP, ki je svojo vlogo predstavil na podlagi zakonskih členov in aktov za pripravo upravljaljskega načrta, in nekaterih prebivalcev, ki so želeli rešiti težave na območju parka in morda niso zajete v upravljaljskem načrtu.

Predstavniki JZ TNP so izvedli priprave upravljaljskega načrta s pomočjo Regionalnega centra za okolje in Zavoda Symbiosis, torej dveh ustanov, ki imata izkušnje pri vključevanju javnosti v podobnih procesih v Sloveniji. Lokalne skupnosti oz. širša zainteresirana javnost so imele možnost, da se vključijo v več pripravljalnih faz – začeni s pripravo izhodišč za upravljaljski načrt. 12. aprila 2011 je v Tolminu potekal prvi forum zainteresirane javnosti, na katerega so povabili lokalne skupnosti v parku, strokovne organizacije, državne ustanove, gospodarske organizacije in podjetja, nevladne organizacije, člane Sveta TNP in medije. Namen prvega foruma je bil predstaviti njegove cilje in potek, opisati namen in strukturo upravljaljskega načrta ter določiti smernice, po katerih naj bi pripravili upravljaljski načrt.

Da bi zagotovili navzočnost na forumu, so prireditelji zagotovili prevoz z bohinjke strani parka, posredovali urnike vlakov in avtobusov ter organizirali avtobusni prevoz z železniške postaje v Bohinjski Bistrici do bohinjkih vasi po koncu foruma.

Organizirali so dva niza delavnic; v prvem nizu so se udeleženci posvetili analizi stanja v parku, pri čemer so jih prosili, naj identificirajo prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti pri upravljanju parka. Ob tem je strokovna skupina pripravila poročilo, v katerem so povzeli stališče udeležencev in ki je služilo kot podlaga za pripravo upravljaljskih ciljev in razvojnih usmeritev. Ti cilji in usmeritve so bili predmet drugega niza delavnic, ki so jih priredili v občinah, ki ležijo v parku, in sicer zato, da bi lahko prireditelji pridobili povratne informacije o tem, kako bi vizije in upravljaljske prioritete lahko prevedli v konkretne cilje ter kratkoročne in dolgoročne razvojne usmeritve. Ob tem je imela strokovna skupina JZ TNP dodatne posvete s predsedniki krajevnih skupnosti v parku in z drugimi pomembnimi deležniki, kot so občine in druge ustanove, ki imajo v parku veliko odgovornosti.

Povratne informacije omenjenih deležnikov so bile vključene v osnutek upravljaljskega načrta, ki so ga predstavili na Svetu TNP in potrdili julija 2012. Osnutek so potem poslali občinam in drugim institucionalnim akterjem, da bi pridobili dodatne komentarje in pripombe. Po vključitvi relevantnih komentarjev so organizatorji v nizu javnih predstavitev predstavili dopolnjen osnutek upravljaljskega načrta. Proces javne razgrnitve dopolnjenega osnutka upravljaljskega načrta se je začel z drugim forumom zainteresirane javnosti v Bohinjski Bistrici, kateremu je sledilo šest javnih obravnav po občinah v parku. Med javno razgrnitvijo dopolnjenega osnutka so javnost povabili, naj posreduje svoje pripombe in vprašanja na javnih obravnavah ali po pošti, navadni ali elektronski, do konca leta 2012. Ko je strokovna skupina JZ TNP predelala povratne informacije in se do njih opredelila, je prilagodila dokument. Dopolnjen osnutek je bil najprej predstavljen na Svetu TNP, nato je bil poslan na odgovorno ministrstvo za medresorsko usklajevanje in potem na Vlado RS.

VKLJUČEVANJE JAVNOSTI V PRIPRAVLJANJE UPRAVLJAVSKEGA NAČRTA IN OBLIKOVANJE JAVNEGA INTERESA

Vloga JZ TNP v procesu priprave upravljaljskega načrta je bila večplastna. V skladu s smernicami so organizatorji sklicali in vodili sestanke, delavnice in posvete, na katerih so predstavili načrt, se pogovarjali z udeleženci ter sprejeli in predelali povratne informacije. Sprejemanje in predelovanje povratnih informacij je bilo stalno v teku, saj je bilo mogoče posredovati pripombe kadar koli do konca leta 2012, v tem času pa so organizirali posvete z deležniki parka ob različnih etapah priprave načrta. Poleg tega je bila strokovna skupina JZ TNP zadolžena, da analizira povratne informacije in jih po možnosti vključi v osnutek načrta. Takšno urejanje osnutka je moralo upoštevati zakonodajni okvir parka kot zavarovanega območja.

Kako pa je potekal proces vključevanja lokalne skupnosti oz. zainteresirane javnosti pri pripravljanju načrta? Udeleženci procesa so mi pojasnili, da je bila prva faza najintenzivnejša, saj so bila vprašanja široko zastavljena in so bila povezana s tem, kako prebivalci doživljajo park in kaj jim pomeni. Prvi niz delavnic je bil bolj tematski, udeležence delavnic so prosili, naj podajo svoje mnenje o stanju v parku, predstavijo svoj pogled na prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti v parku ter vizijo parka. Ko je priprava napredovala in je osnutek začel dobivati bolj dodelano in konkretno podobo, sta se struktura in fokus delavnic spremenila in se osredinila na posamične vidike oz. dele upravljalškega načrta. Na ta način so bile poudarjene konkretne upravljalške naloge in dejavnosti, ki so jih postavili nad abstraktnjšimi upravljalškimi cilji in razvojnimi usmeritvami. Polje dialoga je tako postajalo vse bolj omejeno, saj je bilo povezano predvsem z vprašanji, ki so postajala vse specifičnejša in s katerimi se prebivalci niso neogibno poistili.

Vsi udeleženci so morali med procesom upoštevati določene smernice oz. zahteve. Prva je bila povezana s procesom pogovora: vsi, ki so se odločili udeležiti procesa (z organizatorji vred), so bili opozorjeni na vzdrževanje dialoga, in to kljub temu, da so se včasih spoprijemali s temami, o katerih je bilo težko govoriti ali o katerih so imeli različno mnenje. Pri tem so imeli pomembno vlogo predstavniki JZ TNP, saj so s smernicami, po katerih so potekale priprave upravljalškega načrta, zahtevali, da se opredelijo do povratnih informacij s strani zainteresirane javnosti. Seveda je bilo to odvisno od tega, ali so prebivalci parka in člani zainteresirane javnosti v procesu dejavno sodelovali. Drugo vodilo je bilo povezano z vsebino dialoga oz. razprav in je bilo izraženo kot vprašanje javnega interesa. Eden od organizatorjev je to opisal s naslednjimi besedami:

Tisti, ki participirajo, morajo svoje individualne interese postaviti za skupne interese. Javni interesi mora imeti prednosti pred zasebnimi interesi. Ljudi je treba stalno ozaveščati o tem, da poskušajo gledati širše ob upoštevanju, jasno, zasebnih interesov.⁵

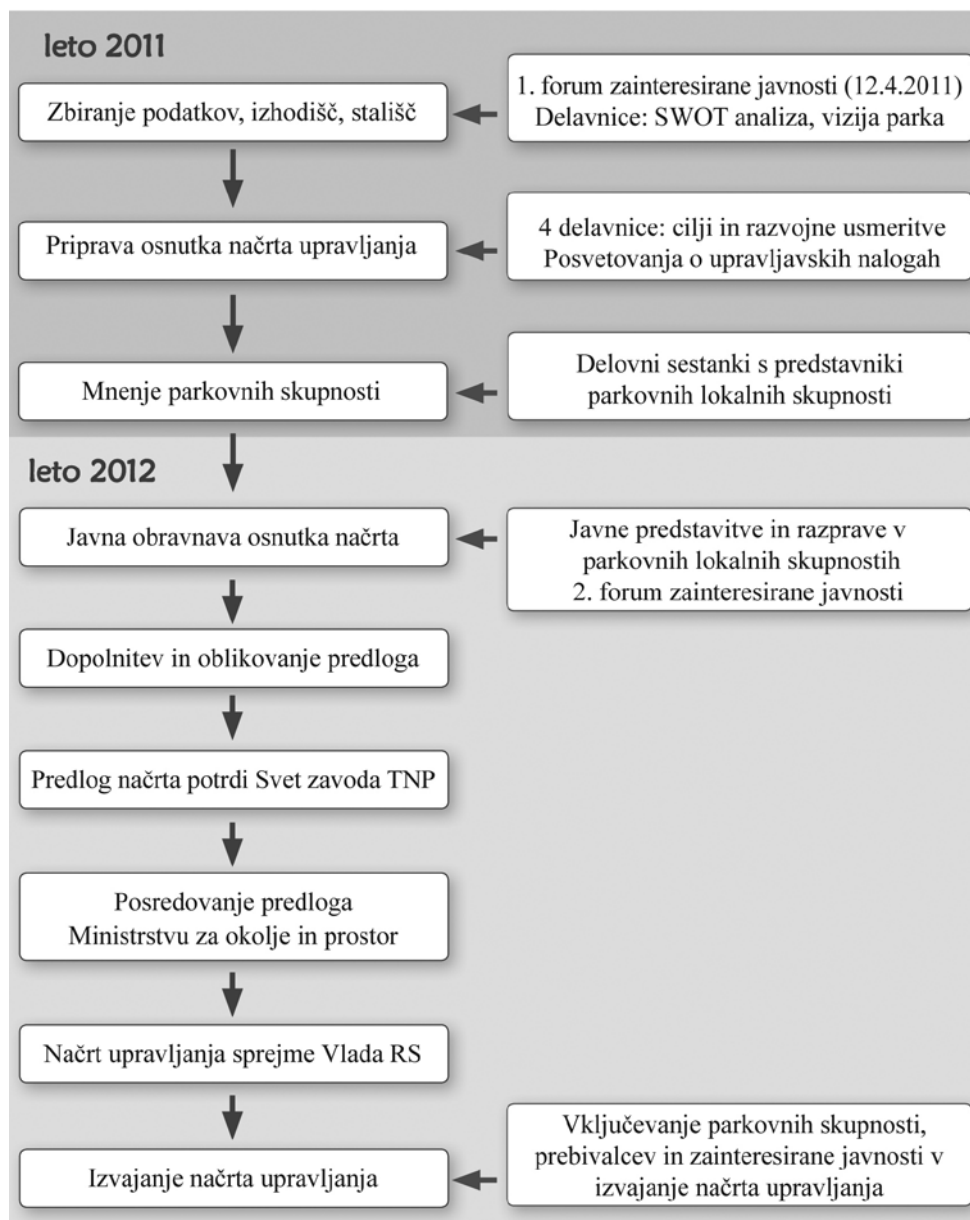
Vsi udeleženci so morali spoštovati proceduralna navodila, poleg tega pa naj bi bilo izhodišče njihovih prispevkov javni interes. Čeprav so predpostavljali, da imajo vsi udeleženci tudi zasebne, legitimne interese, naj bi gledali na upravljalški načrt iz vidika javnega interesa. V upravljalškem načrtu so lahko upoštevali le pripombe, ki so imele zakonsko podlago in ki so bile povezane z javnim interesom.

Pri pripravi upravljalškega načrta sta predvsem dva kriterija določala meje in oblike participacije vseh akterjev: legalnost in javni interes.

⁵ Glede na to, da so sogovorniki želeli ostati anonimni, ne navajam njihovih imen.

Proces priprave načrta upravljanja in vključevanja deležnikov

Proces priprave načrta upravljanja TNP (pdf).

http://www.tnp.si/images/uploads/proces_priprave_NU_iz_letaka.PDF

MULTIPLICIRANJE »JAVNIH INTERESOV« PRI PRIPRAVI UPRAVLJAVSKEGA NAČRTA

Waterton in Smithova (2010) pravita, naj kritično pristopimo k razumevanju pojma skupnosti, na katerem temelji vključevanje javnosti v dediščinskih projektih. Dodajata še, naj bomo pozorni na akterje, mehanizme in morebitne učinke esencijalizacije pojmovanja skupnosti, saj so ti lahko zelo pomembni pri razumevanju javnosti in »javnih interesov«. Če to sprejmemo kot analitično izhodišče, je mogoče postaviti naslednja vprašanja: kako se določi javni interes, kdo ga določa, kako lahko razločujemo med javnim in zasebnim interesom, kako akterji določijo ločnico med njima, ali obstaja več pojmovanj »javnosti«, kako nosilci morebitnih različnih pojmovanj »javnosti« sodelujejo med pripravami upravljaljskega načrta?

Kakor je razvidno iz odlomka, zapisanega v dopolnjenem osnutku upravljaljskega načrta, je javni interes kot univerzalna kategorija postavljen v okvir diskurza o parku; glavni namen parka je ohranjanje narave za sedanje in prihodnje generacije: »Temeljni cilj načrta upravljanja je zagotavljati ohranjeno naravo, okolje in kulturno dediščino ter sonaravni razvoj Julijskih Alp tudi prihodnjim generacijam« (Načrt upravljanja TNP 2012). Takšno pojmovanje javnega interesa naj ne bi bilo ozko, temveč najširše in zelo inkluzivno. Varstvo narave in zaščita kulturne dediščine sta v tem kontekstu postavljena v globalni okvir: na ta način naj ne bi vključila samo sedanjih in prihodnjih generacij slovenskih državljanov, temveč vse prebivalce sveta, v katerega interesu je, da se zavaruje enkratnost kulturne pokrajine TNP, njegove naravne vrednote in biotsko raznovrstnost parka. Vprašanje pa seveda je, koliko se lahko prebivalci, ki živijo na območju TNP, poistijo s takim stališčem JZ TNP. Sprejemanje upravljaljskega načrta naj bi potekalo kot proces, v katerem naj bi se interesi akterjev parka in javni interes (kakor ga razumejo v JZ TNP) do neke mere ujemali oziroma čim bolj poenotili. Odgovor na vprašanje o tem, do katere mere so obstoječa pojmovanja javnosti oz. skupnosti in javni interes priznani in obravnavani, pa pojasnjuje, ali so akterji parka v tovrstnih procesih dovolj vključeni oz. opolnomočeni (Emerick 2009) – vse to pa seveda vpliva tudi na njihovo polje tvornosti.

Vendar pa zamišljenega procesa združevanja različnih interesov ni bilo preprosto urediti. Eden prvih problemov, s katerimi so se morali spoprijeti, je nastal zaradi udeležbe novih, različnih sogovornikov. Ob načrtovanih forumih in delavnicah za prebivalce občin v parku in člane zainteresirane javnosti je JZ TNP med pripravo načrta organiziral še posvete s zastopniki drugih deležnikov. Ti so predstavljali interesne skupine ali strokovne organizacije, pri katerih je JZ TNP identificiral potrebo po organiziranju ločenih srečanj, da bi razpravljali o nekaterih delih upravljaljskega načrta. JZ TNP je npr. priredil delavnice s člani Planinske zveze Sloveniji in s predstavniki Gozdnega gospodarstva pri Zavodu za gozdove Slovenija, da bi obravnavali upravljanje planinskih poti in planinarjenje oz. gozdno gospodarstvo. Uradniki iz JZ TNP so se sestali tudi s zastopniki različnih športov

oz. športnih organizacij – npr. vodnih in zračnih športov –, da bi jim predstavili vsebino upravljaljskega načrta, ki je bil povezan s temi dejavnostmi in njihovim vplivom na naravo.⁶

Tako je JZ TNP stopil v dialog z različnimi skupinami oz. s številnimi segmenti javnosti, pri čemer so nekatere širše od drugih druge, a vendar vse predstavljajo interese in vprašanja posamične družbene skupine ali omrežja. Predstavniki JZ TNP so na teh sestankih predstavili osnutek upravljaljskega načrta, predvsem tiste dele, ki so bili pomembni za določeno interesno skupino. Ob tem naj bi prejeli povratne informacije in razpravljali o določanju zakonske podlage v tistih delih, kjer so se ujemali interesi JZ TNP in interesnih skupin. Ob koncu vseh posvetov, sestankov in delavnic je strokovna skupina JZ TNP morala uskladiti različna pojmovanja javnega interesa in s pomočjo zakonskega okvira orisati polje skupnega interesa, ki bi zajel čim več interesnih skupin.

Ob nastajanju upravljaljskega načrta je postalo jasno, da tudi prebivalci parka niso homogena tvorba in da so se bistvena vprašanja na območju parka precej razlikovala. V JZ TNP so se posvetili izbranim vprašanjem oz. problemom, ki so se pojavili na forumih in so bili dejansko »mikrolokalnega« značaja. Ločena srečanja s posamičnimi skupinami so bila organizirana v vsaj dveh vaseh (Čadrg in Zgornja Radovna), in sicer zato, da bi govorili o žgočih problemih, ki jih drugi vaščani nimajo ali pa se z njimi ne identificirajo, a bi jih bilo vseeno treba razrešiti. Vse očitneje je, da upravljaljsko oblikovanje javnega interesa ni potekalo v »bipolarnem« kontekstu med uradniki na eni strani in prebivalci parka na drugi. Javnost, ki so jo vključila v nastajanje načrta, je dejansko zelo heterogena, sestavljena iz različnih skupin, ki imajo partikularne, a tudi skupne interese.

»ČRNE« IN »LEGALNE« GRADNJE TER NASPROTUJOČA SI POJMOVANJA JAVNEGA INTERESA

V drugi polovici leta 2012 so predstavniki parka sodelovali tudi pri posvetih, ki so bili sklicani v občini Bohinj, in sicer v zvezi v vprašanjem, ki ni bilo neposredno povezano s pripravami upravljaljskega načrta, temveč z življenjem v parku, posebej s črnimi gradnjami. To vprašanje je neločljivo povezano z zapletenim lastništvom v parku. Medtem ko so drugod po svetu zemljišča nacionalnih parkov predvsem v državni lasti (ali pa je tako vsaj v večji meri), je to v TNP drugače. Razmerje med zasebnimi in javnimi zemljišči se v parku razlikuje. V Bohinju je po informacijah prebivalcev okrog 80 % vseh bohinjskih zemljišč, ki spadajo v park, v zasebni lasti. Zato ni presenetljivo, da med lastniki zemljišč, občinskimi in državnimi organi obstajajo različni pogledi na to, kje se javni interes konča in kje se začnejo pravice lastnikov zasebnih zemljišč.

V razpravi o črnih gradnjah opazimo, da del prebivalcev Bohinja uveljavlja alternativno razumevanje javnega interesa. Čeprav so težave s črnograditeljstvom in s tem povezani

⁶ V tej publikaciji je objavljena tudi podrobna analiza športne dejavnosti in rekreacije v parku (Kozorog in Poljak Istenič 2013).

birokratski zapleti značilni za vso Slovenijo, so črne gradnje v TNP kroničen problem, ki je postal posebej težaven leta 2012. Graditev v TNP kot zavarovanem območju zahteva dodatna soglasja, predvsem naravovarstveno in kulturnovarstveno soglasje, pri čemer je potrebno pridobiti tudi soglasje nekaterih državnih organov. Glede na zapletenosti postopka ponuja JZ TNP informacije za zainteresirane prebivalce in nedavno je natisnil brošuro, v kateri so strnjeno predstavljena različna dovoljenja in seznam državnih organov, na katere se je potrebno obrniti, ter osnovni oris informacij, ki je treba zbrati (Graditev objektov 2010).

Večje število državnih organov, vključenih v izdajo gradbenega dovoljenja, ustvarja tudi zapletenejši proces izdaje dovoljenja ter daljši čas, potreben za tovrsten postopek na različnih ravneh, še posebej v primeru, da soglasje ni izdano in je treba načrt spremeniti. Poleg tega zaradi takih zapletov prihaja tudi do zmede in nedorečenosti med nekaterimi akterji o tem, katera dovoljenja so potrebna za določen poseg. Glede na omenjeno kompleksnost in – za nekatere – dvoumnosti pri izdaji dovoljenj ni presenetljivo, da v medijih odmeva trditve o tem, da v TNP od 400 do 600 črnih gradenj, pri čemer je velik delež črnih gradenj v Bohinju, kjer živi večina prebivalcev parka (Račič 2012a).

Zakonska merila, po katerih država označi določeno gradnjo v TNP za »črno«, so zapisani v Uredbi o prostorskih ureditvenih pogojih za sanacijo degradiranega prostora na območju Triglavskega narodnega parka, ki jo je vlada sprejela leta 2002 (Uredba 2002). Čeprav je uredba veljala že več kot desetletje, jo je začel Inšpektorat za promet, energijo in prostorsko planiranje pred nedavnim sistematično izvajati. Od leta 2011 so Bohinjci začeli od inšpektorata prejemati odločbe v primerih, da njihova gradnja ni bila usklajena z veljavnimi pravili; v takih primerih je inšpektorat smel izdati odločbe tudi za rušenje takšnih zgradb. Do začetka poletja leta 2012 je 22 lastnikov v Bohinju prejelo odločbo za rušenje.

Številni prebivalci Bohinja so glasno nasprotovali uredbi, zlasti potem, ko so dejansko podrli tri hiše, ki so bile na seznamu za rušenje. Nasprotovali pa so tudi iz drugega razloga. Med črnimi gradnjami niso samo zgradbe, ki jih je država uvrstila na seznam za rušenje. Med njimi je tudi veliko gradenj, ki niso bile dograjene ali posodobljene v skladu z uredbo; te vrste zgradbe je mogoče »legalizirati« le v primeru, da bi jih vrnili v prvotno stanje. V nasprotju z uredbo večina prebivalcev Bohinja (zasebnih lastnikov) sprejema mejo med legalnimi in nelegalnimi gradnjami bistveno prožnejše. S tem je namreč povezan naslednji problem: številni prebivalci parka so mi razlagali, da je glavni problem v tem, da na večjem številu zemljišč na določenih območjih parka ni mogoče graditi novih objektov. To omejitve nekateri zaobidejo tako, da spremenijo namembnost objekta, na primer iz kmetijske v stanovanjsko. Ta praksa spreminja panoramo naseljenih pokrajin v parku pa tudi podobo planin. To dejstvo je bilo verjetno tudi osnova za vprašanje direktorju TNP v intervjuju o vprašanju črnih gradenj v parku: »ali drži, da marsikje v TNP iz senikov štrlijo balkoni, da se namesto sena sušijo modrci?« (Pintar 2012). Nekateri prebivalci preprosto začnejo z gradbenimi posegi, še preden zberejo vsa dovoljenja, in sicer z obrazložitvijo, da ne morejo v neskončnost čakati na obdelavo zahtevkov.

Čeprav so črne gradnje dejansko problem v celotnem parku, se je v Bohinju o njih govorilo kot o občinskem problemu. Kljub temu, da je za izdajo odločb za rušenje odgovoren državni inšpektorat, so o tem razpravljali na ravni občine Bohinj kot o problemu, povezanem s parkom. Takšno uokvirjenje problema lahko interpretiramo kot izraz razločevanja med javnim in zasebnim interesom oz. različnega pojmovanja tako javnega interesa v zvezi s dediščino kakor vloge, ki so prebivalcem pripisane. Eden izmed sogovornikov, tudi član občinskega sveta, je to nakazal v naslednji izjavi: »Vsi se zavedamo, kako kakovosten prostor je to. Najprej in najbolj zagotovo ljudje, ki v njem živimo. Saj je naš!«

V tej jedrnaty izjavi govorec ne opozarja le na vprašanje lastništva, na katerem temelji status nosilcev dediščine, ki si ga v izjavi lasti, temveč tudi nakaže na alternativno pojmovanje dediščine, ki je utemeljeno na vsakdanjem življenju v naravi, ki jo varujejo, da bi jo lahko ohranili za naslednje generacije. Dejstvo, da prevzemajo status nosilcev dediščine in da živijo z njo, po njihovem mnenju upravičuje nekakšno samoodločbo o dediščinskih vprašanjih; gre za dejstvo, ki večinoma ni priznано v uradnih dediščinskih diskurzih.

Preokvirjenje vprašanja črnih gradenj kot problema na ravni občine, je v Bohinju omogočilo pobudo za spremembe Zakona o Triglavskem narodnem parku, ki določa območje parka in cone v njem. V ta namen so postali zbori občanov učinkovit mehanizem za »legalno« izražanja alternativnega pojmovanja javnega interesa. Čeprav se na referendumu na občinski ravni o državnih zakonih – tak je npr. Zakon o Triglavskem narodnem parku – ne more odločati, ima občina vseeno pooblastilo, da preverja voljo prebivalcev, ali želijo ostati v parku, in sicer tako, da na ravni krajevnih skupnostih organizira zборе občanov. Odločitve, ki jih sprejmejo na omenjenih zborih, so pravno zavezujoče (Račič 2012b). V nekaj tednih so vse krajevne skupnosti v bohinjski občini sklicale zборе občanov, na katerih so razpravljali o stanju v parku in izvedbi zakona o TNP; odločali so tudi, ali želijo organizirati glasovanje o izločitvi iz parka. Na vseh zborih so se odločili za takšno glasovanje in na vseh zborih se je velika večina občanov odločila, da se bohinjska naselja izločijo iz parka. S takšnim izidom sta bohinjski župan Franc Kramar in občinski svet pridobila pooblastilo in tudi zakonsko podlago za predstavitev pobude na državni ravni, na pristojni državnozborni komisiji in tudi na Ministrstvu RS za kmetijstvo in okolje.

SKLEP

Kako so ti dogodki vplivali na sprejemanje upravljaljskega načrta? Zaenkrat na to vprašanje še ni mogoče odgovoriti, saj načrt še ni sprejet in uresničen. Priprava načrta s sestanki, posveti in delavnicami vred je že končana, strokovna skupina JZ TNP pa je uskladila dopolnjen osnutek upravljaljskega načrta s povratnimi informacijami ter ga poslala na pristojno ministrstvo v medresorsko usklajevanje. Hkrati se zaradi zborov občanov, ki so jih organizirali v Bohinju, zdaj zbirajo nekateri glavni akterji v parku, npr. zastopniki občine Bohinj in zastopniki državnih organov, vključno z JZ TNP, ter razpravljajo o vprašanju, ali se bo Zakon o Triglavskem

Tiskovna konferenca, na kateri so napovedali forum za zainteresirane javnosti pri pripravi Upravljaljskega načrta TNP. Z leve: Tina Markun, predstavnica TNP za medije; Milena Marega, Regionalni center za okolje; Martin Šolar, direktor zavoda TNP; Jana Kus Veenvliet, Zavod Symbiosis (foto: Renata Reneja Škrjanc, 8. 4. 2011).

narodnem parku uveljavil. Ob tem lahko poudarimo, da je v procesu moč opaziti uresničevanje določene dediščinske identitete, ki je bila »legalizirana« na občinski ravni in ki v duhu Abélèsovega pojmovanja transakcijske identitete (Abélès 2004) daje zastopnikom bohinjske občine politični glas na državni ravni. Glede na to je mogoče, da bo prišlo do sprememb zakonske osnove upravljaljskega načrta. Hkrati je treba omeniti, da je ekonomska kriza že vplivala na dinamiko pridobivanja razvojnih sredstev. Ta so namreč znižali, to pa onemogoča izvajanje nekaterih členov Zakona o Triglavskem narodnem parku.

Kaj lahko zaenkrat ugotovimo o vključenosti prebivalcev in javnosti v proces sprejemanja načrta in na vpliv teh dejavnosti na polje tvornosti akterjev? Tu je bil obravnavan zakonski okvir, ki je bil sprejet pri pripravi tega načrta; glede na njegovo sestavo so vsaj v teoriji vloge akterjev natančno določene in omejene. Kljub temu pa je bilo ob spremljanju procesa razvidno, da so se predstavniki TNP odzvali na pobude sodelujočih in odpirali nova polja dialoga. V srečanjih z različnimi interesnimi skupinami so razreševali pomembna vprašanja in dileme.

Ob poteku procesa priprave pa smo bili priče izoblikovanju dodatnega oz. alternativnega pojmovanja javnega interesa in njegove uveljavitve zunaj okvirov upravljaljskega načrta. Mogoče se je vprašati, ali je bila priprava upravljaljskega načrta uspešna, če ni bilo mogoče rešiti vprašanja, o katerem imajo različni akterji povsem nasprotna mnenja. Vendar, če obravnavamo oba procesa oblikovanja javnega interesa v medsebojnem dinamičnem razmerju, lahko odkrijemo nova polja dialoga, ki so sprožila ta proces (npr. pogovori na

državni ravni s prebivalci o parku); obenem je očitno, da zdaj vpletene strani razpravljajo na številnih ravneh in o različnih temah. Številna in različno strukturirana polja pogovora o problemih oz. vprašanjih lahko prispevajo k vsebinskemu preokvirjenju debat o dediščinskih praksah, za katere je bilo sicer značilno, da so največkrat potekale v bolj ali manj bipolarnem oz. konfrontacijskem okviru. Zdajšnja praksa pa omogoča nove oblikam medsebojnega delovanja med akterji v park ter tudi bolj vključujoče oblike upravljanja dediščine v parku.

VIRI IN LITERATURA

Abélès, Marc

2004 Identity and Borders: An Anthropological Approach to EU Institutions. *Twenty-First Century Papers: On-Line Working Papers from the Center for 21st Century Studies University of Wisconsin – Milwaukee*, 4, December 2004 (<https://cfprod.imt.uwm.edu/c21/pdfs/workingpapers/abeles.pdf>).

Bajuk Senčar, Tatiana

2005 *Kultura turizma. Antropološki pogledi na razvoj Bohinja*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

2012 Natural and Cultural Heritages in Triglav National Park. *Traditiones* 41(2): 53–64 (DOI:10.3986/Traditio2012410204).

Emerick, Keith

2009 Archaeology and the Cultural Heritage Management 'Toolkit': The Example of a Community Heritage Project at Cawood, North Yorkshire. V: Waterton, E. and L. Smith (ur.), *Taking Archaeology out of Heritage*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Press, 91–116.

Germundsson, Tomas

2005 Regional Cultural Heritage versus National Heritage in Scania's Disputed National Landscape. *International Journal of Heritage Studies* 11(1): 21–37.

Graditev objektov

2010 Graditev objektov in drugi posegi na območju Triglavskega narodnega parka (http://www.tnp.si/images/uploads/zgibanka_gradnja_pdf.pdf).

Hewison, Robert

1987 *The Heritage Industry: Britain in a Climate of Decline*. London: Metuen.

Krauss, Werner

2005 The natural and cultural landscape of Northern Friesland. *International Journal of Heritage Research* 11(1): 39–52.

McDermott Hughes, David

2005 Third Nature: Making Space and Time in the Great Limpopo Conservation Area. *Cultural Anthropology* 20 (2):157–184.

Mihelič, Jože A. in Renato Vidrih

2006 Albin Belar. V: Šolar (ur.) 2006, 12–24.

Načrt upravljanja TNP

2012 *Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2014–2023. Dopolnjeni osnutek z dne 29. oktobra 2012* (http://www.tnp.si/images/uploads/Dopolnjeni_osnutek_NU_20121029_www.pdf).

Navodilo o delovanju

2011 Navodilo o delovanju foruma zainteresirane javnosti Triglavskega narodnega parka. *Uradni list RS* 77/2011.

Peil, Tiina

2005 Estonian Heritage Connections – People, Past and Place: the Pakri Peninsula. *International Journal of Heritage Studies* 11(1): 53–65.

Peterlin, Stane

1974 Prvo poglavje (1908–1924–1944). *Proteus* 36: 387–391.

1995 Znamenita spomenica iz leta 1920 in njena dediščina. V: Aljančič, Marko (ur.), *Varstvo narave na Slovenskem*. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije, 9–17.

Petkovšek, Viktor

1974 Profesor Fran Jesenko in Triglavski narodni park. *Proteus* 36: 391–393.

Pintar, Tatjana

2012 Intervju: Martin Šolar. *Dnevnik*, 11. 8. 2012.

Račič, Blaž

2012a Triglavski narodni park črnih gradenj. *Delo*, 10. 09. 2012 (<http://www.delo.si/zgodbe/ozadja/triglavski-narodni-park-crnih-gradenj.html>).

2012b Bohinjci zahtevajo spremembe zakona o TNP. *Delo*, 27. 9. 2012.

Setten, Gunhild

2005 Farming the Heritage: On the Production and Construction of a Personal and Practised Landscape Heritage. *International Journal of Heritage Studies* 11(1): 67–79.

Spomenica

1920 Spomenica Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov. *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 1 (1–4): 69–75.

Šolar, Martin (ur.)

2006 *Snovalci Triglavskega narodnega parka. Ljudje pred svojim časom*. Bled: Triglavski narodni park.

Šubič, Miran

2012 Bohinjci po odvezo za svoje grehe. *Dnevnik*, 4. 8. 2012.

Uprava Triglavskega narodnega parka

2012 Nedovoljene gradnje v Bohinju. Izjava za javnost. 25. 07. 2012 (http://www.tnp.si/news/more/nedovoljene_gradnje_v_bohinju/).

Uredba

2002 Uredba o prostorskih ureditvenih pogojih za sanacijo degradiranega prostora na območju Triglavskega narodnega parka v Občini Bohinj. *Uradni list RS* 119/2002; Spremembe. *Uradni list RS* 117/2004 Skl.US: U-I-34/03-25.

Walsh, Kevin

1992 *The Representation of the Past: Museums and Heritage in the Postmodern World*. London: Routledge.

Waterton, Emma and Laurajane Smith

2010 The recognition and misrecognition of community heritage. *International Journal of Heritage Studies* 16 (1–2): 4–15 (DOI: 10.1080/13527250903441671).

Zakon o ohranjanju narave

1999 Zakon o ohranjanju narave. *Uradni list RS* 56/1999 (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199956&stevilka=2655>).

Zakon

2010 Zakon o Triglavskem narodnem parku /ZTNP-1/ *Uradni list RS* 52/2010 (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201052&stevilka=2821>)

Zakupna pogodba

1984 Zakupna pogodba. *Planinski vestnik* 8: 338–340.

THE TRIGLAV NATIONAL PARK MANAGEMENT PLAN AND THE CULTURE OF HERITAGE PRACTICE

The following paper will contain a discussion about the impact of new forms of park management on social actors who together produce the culture of heritage within Triglav National Park, Slovenia's only national park. In particular it will focus on the preparation of a management plan, which would regulate day-to-day management of the park, and which by law is to accord a broader role for the park's inhabitants. The development of a management plan together with park inhabitants represents a new step both in the operation of the park, which is home to approximately 2500 persons, the majority of which live in the municipality of Bohinj, where I focus my research. The analysis of the process of the drafting of the management plan is based on accounts of the actors that participated in it and in the context of the different events that marked the reality of Bohinj during the same period, including debates in Bohinj concerning illegal constructions and the municipality's position within the park.

Analysis of the social construction of the management plan centers on the discourses and practices that mark the interaction among park actors as well as shifts in their fields of agency during the course of drafting the management plan for TNP. This involved mapping out the legal framework that was provided for the management plan preparations; given its composition and level of detail, it seemed that the fields of agency were accorded quite specific limits. However, upon tracking the unfolding of events that fell within the management plan preparations, one can observe how TNP authorities seemed to open new arenas of dialogue in an attempt to accommodate or at least address diverse publics. In addition, certain Bohinj actors have also managed to expand their field of agency as well as open arenas of dialogue at the national level in order to introduce another manifestation of public interest into the discussions concerning the park. This raises the question as to whether the management plan proceedings were not successful in incorporating the point of view of inhabitants. The fact that these differences in opinion are recognized and addressed at diverse levels and in numerous arenas seems to imply the complexity and diversity of the park's culture of heritage is not being effaced, but is instead being debated in new arenas. The discussion of issues in multiple yet interconnected forums and with multiple park actors may also aid in recontextualizing discussions that once were set in a two-dimensional, more confrontational manner. This may pave the way for new forms of interaction among inhabitants and park officials, as well as for more inclusive forms of heritage management.

Dr. Tatiana Bajuk Senčar, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC
SAZU, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana, tatiana.bajuk@zrc-sazu.si